

ДРАМАТИЧЕН ТЕАТЪР

сава ОГНЯНОВ

РУСЕ

ПЕТИ
НАЦИОНАЛЕН
ПРЕГЛЕД,
НА
БЪЛГАРСКАТА
ДРАМА
И
ТЕАТЪР

ПОСТАНОВКАТА
Е ПОСВЕТЕНА НА
ПЕТИЯ НАЦИОНАЛЕН ПРЕГЛЕД
НА
БЪЛГАРСКАТА ДРАМА И ТЕАТЪР

КАМЕН ЗИДАРОВ
герой на социалистическия труд
народен деятел на културата
почетен член
на състава на Русенския театър

БОЯН МАГЬОСНИКЪТ

историческа драма в пет действия

Регионална библиотека
"Любен Каравелов" - Русе

1200000888930

о с м а постановка за сезона 1973—74

490304

редактор
ВАСИЛЕН ВАСЕВ

постановка
П Е Т Ъ Р А Л Е К С А Н Д Р О В

сценография
Е К А Т Е Р И Н А Е Н Е В А
гост-художник

премиера в с р я д а, 17 април от 19 часа
в операта

действащи лица

ЦАР ПЕТЪР
цар на българите

ВАСИЛ ПОПИЛИЕВ
заслужил артист
ТРАЙКО НАЧЕВ

КНЯЗ ВЕНЕАМИН-БОЯН
негов брат

РАШКО МЛАДЕНОВ

ЦАРИЦА ИРЕНА
жена на цар Петър

ЕВА ВОЛИЦЕР
ИВАНКА БЕНЧЕВА

ГЕОРГИ СУРСУВУЛ
съветник на цар Петър

ЯНКО ЧЕРНЕВ

АННА
майка на царя и княза

ЕЛИСАВЕТА МОРФОВА
заслужила артистка
НЕВЯНА ШАРКОВА

ПАТРИАРХ ДАМЯН
български патриарх

АНДРЕЙ МЕДНИКАРОВ

ПОП БОГОМИЛ
свещеник

ГЕОРГИ РАДОМИРОВ

СМИЛЕЦ
стар войвода

БОЖИДАР МАНЕВ

СИМЕОН АНТИПА
летописец

ГЕРАСИМ ПАВЛОВ

КОРМЕСИИ
войвода

МИНКО МИНКОВ

МАЛОМИР
довереник на Сурсувул

ТЕНКО КУНЕВ

ЕНПРАВОТ
войвода

СИМЕОН ГАНЕВ

място на действието — град Преслав
време на действието — десети век

КАМЕН ЗИДАРОВ

е един от най-изтъкнатите български драматурзи. Роден на 16 септември 1902 г. в с. Драганово, Горнооряховско, той завършва основното си образование на село, а гимназиално — във Велико Търново. Следвал е право в Софийския университет. Членува в Българската комунистическа партия от 1944 г. След Девети септември е бил директор на Народния театър „Иван Вазов“ в София, редактор на сп. „Септември“. От 1972 г. е удостоен със званието „Герой на социалистическия труд на НРБ“. Същевременно е носител на званието „Народен деятел на културата“, награден е с много ордени, медали, лауреат е на Димитровска награда. Във връзка с поставянето на пиесата му „Калоян“ на русенска сцена през сезона 1970/71 е обявен за почетен член на колектива на Драматичен театър „Сава Огнянов“.

Започнал изявата си като лирически поет, за първи път печати във в-к „Изгрев“ — РУСЕ, през 1918 г. По-късно сътрудничи в сп. „Нов път“ (на Георги Бакалов), в-к „Бъдеще“, в-к „Младежка дума“, в-к „Ведрина“ (на Страшимиров) и други. По-късно се определя като драматург. Автор е на стихосбирките „Тишина“ — 1936, „Антени“ — 1938, „Септемврийски песни“ — 1945, „Огънят“ — 1947, биографичен и литературен очерк за Людмил Стоянов — 1948, сборници „Избрани стихотворения“ — 1955 и 1964, драмите „Царска милост“ — 1949, „В навечерието“ (по Тургенев) — 1953, „Усилни години“ — 1955, „За честта на пагона“ — 1957, „Безсмъртна песен“ — 1959 („Иван-Шишман“) — 1961, „Блокада“ — 1960, „Омфала и героите“ — 1963 („Диана и героят“ — комедия), „Плесницата“ — 1966, „Любовта на Адриана Орлова“ — 1970. С историческата драма в стихове „Калоян“, Камен Зидаров получи I награда за драматургия на IV национален преглед на българската драма и театър — 1969. А историческата драма „БОЯН МАГЬОСНИКЪТ“ (появила се през 1971 година като „Каин и Магьосникът“) завършва голямата историческа трилогия на Камен Зидаров.

Сега известният наш писател завършва своята най-нова творба на съвременна тема — драмата „Среща в Рим“, подготвя за печат втория том на своите спомени и размисли, започнали под заглавието „Звезди от голямата плеяда“.

„БОЯН МАГЬОСНИКЪТ“ е постановка, с която нашият театър посреща Петия национален преглед на българската драма и театър.

КАМЕН ЗИДАРОВ:

... В края на 1954 година, когато напуснах Народния театър „Иван Вазов“ като директор, при изработване плановете си за бъдещата литературна работа реших в продължение на няколко години, след като се подготвя и проуча добре историческите материали, да напиша три исторически пиеси в стихове, но след като си избира едни от най-хубавите, най-драматичните герои, които ще ми легнат на сърце, за да ги пресъздам с любов. Чувствувах дълбоко, че в нашата драматургия липсват такива драми, и ми беше просто съвестно, че нашата стара историческа драматургия не беше създала нито една едра, сваятна историческа личност, с каквито изобилствува българската история.

За първата драма вече бях решил отдавна — тя ще ми бъде „Иван Шишман“, защото с подвизите и делата на този герой не бяха само пълни народните песни, не само че имаше такъв красив народен епос, а за него, още преди да напусна театъра, бях прочел и проучил много исторически материали.

Втората драма трябваше да бъде за третия Асеновец — Калоян, — за когото имаше много материали и документи, но и независимо от всичко с поражението на латинците при Одрин през 1205 година той хвърли в ужас цяла християнска Европа и доказа, че има на света нещо по-силно и по-страшно от рицарските копия и железни брони — това беше българският патриотизъм и уникална жажда за независима национална държава, каквато наистина създадоха Асеновци. Като тема за третата пиеса мислех да взема Самуил или Борил. Колебях се дълго.

Най-после след дълги колебания и обмисляне, след едно ново препрочитане на историята на Второто българско царство в сърцето ми отново възкръсна великолепият светъл образ на

легендарния Боян Магьосника — княз Вениамин, третия син на цар Симеона. Този образ и без това ме занимаваше дълго от по-рано и като някакъв Фауст с живота и делата си е удивил целия Изток, но и Запад.

Това — добре. Но материалите за него са съвършено оскъдни. . .

. . . В края на краищата един ден аз изваждам от библиотеката си всички книги на Николай Райнов и започвам да ги чета с молив в ръка най-внимателно. „Видения из древна България“, „Книга за царете“, „Между пустинята и живота“, „Книга на загадките“, „Богомилски легенди“. . . Всичко.

И един ден извиках:

— Еврика!

Николай Райнов е най-близо до истината! От всичко, което често досега, само той е на прав път за живота, деянията и гибелта на Боян Мага! Този човек е роден диалектик! Още през 1918 година благодарение на дълбоката си ерудиция и остро прозрение на писател-художник той се домогва вярно до политическите, стопанските и религиозните причини, които разоряват цар Петровото царство. Скрытите движещи сили в политическия живот по онова време, едрите исторически фигури като цар Петър, Георги Сурсувул, царица Ирена, княз Венеамин, патриарх Дамян, Симеон Антипа може да не са правилно дадени от наше гледище, но те са вярно шрихира-ни и борбата между тях е ясна.

Николай Райнов правилно обяснява причините за появата на богомилство и не се поддава на изкушението да направи от Боян Магьосника богомил.

Историческа атмосфера, нов климат, създаден от богомилите в страната, организирана народна омраза против цар и боляри, бунтове срещу непоносимото византийско влияние, огромното влияние на поп Богомил, симпатиите на народа към княз Венеамин — всичко това ми даде възможност да се потопя в диханието на оная потискаща средновековна България, която не само вече разбираш, но и чувствуваш физически, осезателно. . .

ПАНТЕЛЕЙ ЗАРЕВ:

Историческите творби на писателя се базират на познати събития. Но авторът извежда лицата от историческата рамка и ги очовечава. Той ги прави близки нам въпреки отдалечеността на епохата, на социалните групи, от които лицата произлизат. И в това е сполуката на писателя — в намирането на мотиви на човешкото: и с бурния протест срещу необходимостта на Иван Шишман, и с безпощадността на Калоян при преследване на една голяма цел, и с идеалистичната жертвеност на Боян Магьосника. Всеки от тези герои е в известен смисъл „негерой“ — като очовечена личност — и това създава драматизма му. Писателят се е стремил към онова общочовешко и вечно, което произтича от нравствената същина на характерите, и от борбата на личността със самата себе си, от идеите ѝ за лично достойнство, за дълг и чест. В драмите звучи силен одаистичен елемент, тясно свързан тъкмо с понятието дълг. Героите имат като противници освен обстоятелствата, но и висшите нравствени сили у себе си. Те се борят за правдата на своята личност и имат нравствена представа за съвест. Те не спят спокойно, преследвани от съмнения, от мисълта за правотата или неправотата на своите постъпки. Орган на висша власт е тяхната нравственост — това е силата на дълга към държавата. И в своята жертвеност те са мъжествени, идеалистично възвишени. Тук е „Шилеровият“ патос на Камен Зидаров, потънал като големия европейски драматург надълбоко в тайната на историята. Героическото е постъпка, типична за персонажа му, борба за нравствената същина на човека, осъзната от личността.

ВЛАДИМИР КАРАКАШЕВ:

... Познавам отблизо творческия процес около създаването на това произведение, свидетел съм на изключителното напрежение, с което авторът работеше над него, зная голямата полемична страст, с която писателят се стремеше да създаде свой, нов и оригинален образ на Боян — „българския Хамлет“, както условно той го нарича. След известната пиеса на Кирил Христов (която въпреки всички уговорки не може да бъде причислена към „златния фонд“ на нашата драматургия), Камен Зидаров се стремеше към философско извисяване на образа на Боян, към постигане характеристиката на една изключителна личност, обвеяна от ренесансовия полъх на времето, герой — патриот и мислител, мъжествен воин и далновиден дипломат, който още в средновековния мрак на десетото столетие прозира революционния заряд на богомилското учение. И Камен Зидаров наистина успя да създаде такъв образ, но... в потока на живия творчески процес, буквално с всяка новосъздадена страница, за удивление на автора и в противоречие с първоначалния му замисъл, с все по-голяма сила и внушителност започваше да изпъква и да се налага във фокуса на трагическата колизия образът на цар Петър. С всяка нова сцена от пиесата той буквално „ограбваше“ останалите герои и на първо място Боян. Ако си послужим с една литературна аналогия, героите на „Боян Магьосника“ си „направиха шега“ със своя създател... И в това няма нищо странно и учудващо. Тази „свобода“ и „самостоятелност“ на литературните геори винаги са били белег на истинското вдъхновение. Те неизменно съпътствуват всяко творчество, освободено от схематични предубеждения и мъртви тези.

Професор ВАСИЛ ЗЛАТАРСКИ:

. . . През времето на продължителните си войни с Византия той (Симеон — Б. Р.) забравил съвсем за народната просвета, защото народът му бил потребен тогава за съвсем други цели. Наистина Симеон оставил богата може би книжнина, но тая книжнина била предназначена само за привилегированите съсловия; нейните високобогословски отвлечености не внесли нито най-малък принос в съкровището за духовно-нравственото развитие на народната маса, за която богословските и философските теории останали непонятни и недостъпни. Естествено при такива условия народът продължавал да си остава със своите груби предания, предразсъдъци и вярвания. При Петър заедно с нравствения упадък на народните учители — духовенството, тия условия станали още по-тежки. Духовенството със своята немарливост към преките си длъжности да просвещава паството си, от една страна, а, от друга, със своя развратен и разпуснат живот окончателно отблъснало народа от себе си. И ето явява се поп Богомил

със своето учение и народът се прилепя към него: в неговия основен принцип той виждал отглас на своите езически вярвания за добрите и злите божества — вярвания, които били още пресни в неговата памет; в неговите прости, ясни и понятни проповеди, съгласни със своите предразсъдъци и суеверия, той намирал нагледно и достъпно за себе си обяснение на всички интересували го религиозни въпроси.

Богомилите привличали населението към себе си още и със своя скромна, строг, въздържан и трудолюбив живот, а най-вече със своите приветливи и внимателни обноси, като чрез това те се противопоставяли на официалното духовенство, което наричали „слепи фарисеи“ и силно го порицавали за неговата леност, користолюбие и разпуснат живот. Не по-малко привлекателно се явявало богомилското учение и със своите социално-политически възгледи, които отивали в разрез и със социално-политическите отношения.

Професор ДИМИТЪР АНГЕЛОВ:

Проповедите на богомилите срещу богатствата и богатите водели обаче и до друг резултат, който не хармонирал с идеала за аскетичен и беден живот. Под влияние на острите нападки на еретиците срещу болярите и висшите духовници заради техните прекомерни богатства мнозина селяни започнали да се вдигат на борба за защита на своите права и за получаване на отнетите им имоти. За тях не било привлекателно и нужно да стават бедняци и да се отказват от материални блага, както изисквала богомилската догма, а им било нужно да подобрят своето положение и увеличат оскъдната си земя, която била главен извор за прехрана. С други думи, у тях бил налице трезв и земен поглед върху света, който не отговарял на суровите аскетични препоръки на богомилите и нещо повече — до голяма степен се противопоставял на тях. Не отказ от земни блага, а получаване на такива блага било желателно за голяма част от селячеството в средновековна България. Затова то се увличало и настроявало от проповедите на богомилите, доколкото те били насочени срещу царя, боляри и висше духовенство и ги разобличавали заради тяхната жадност за богатства, но не могло да се съгласи с аскетично-примиренческия морал на еретиците, който възхвалявал бедността и препоръчвал на хората да се отрекат от всякакви имуществва. Получавал се по такъв начин своего рода „разрив“ между богомилската социална идеология и нейното приложение на практика сред по-широките народни слоеве.

представлението се води от
ДЕНКА ПОПИЛИЕВА

текста следи
ЕФРОСИНА ГРИГОРОВА

Художник-изпълнител — Димитър Гилев. Зав. техн. и проектантско бюро — Петър Гузелски. Ръководител организация и реклама — Надежда Ванева. Ръководител художествено осветление — Георги Хараламбиев. Звуково оформление — Цвятко Ячев. Театър-майстор — Димитър Найденов. Тапицерско ателие — Йордан Петров. Завеждащ театрален реквизит — Васил Сапунджиев. Шивашко ателие — Каролина Димитрова. Слави Николов. Железарско ателие — Георги Петков. Дърводелско ателие — Нено Ненов. Грим и перуки — Станой Станоев, Гинка Ангелова. Завеждащ театрален гардероб — Стоянка Найденова.

редакция и уредба на програмата

ВАСИЛЕН ВАСЕВ

